

26/01/2007 MOSTRA SOBRE LA REBOTIGA DE LA HISTÒRIA

Terra de bruixes

- Catalunya va ser, amb 400 dones executades, la zona que amb més afany va perseguir les fetilleres
- Una exposició reuneix documents originals sobre els processos

Penjada Francina de Menàrguens.

ROSARIO FONTOVA
BARCELONA

Francina Redorta, natural de Menàrguens, va ser penjada l'octubre del 1616. Elisabet Martí, una viuda de Seva de 70 anys, va ser torturada horriblement. Elisabet Monic, de Serradell, va confessar haver jurat vassallatge al diable, participat en aquelarres i provocat pedregades. Totes tres eren dones, i totes tres eren pobres i velles, rastres lleus en la història masculina del món.

Almenys unes 400 dones, segons l'historiador Joan Reglà, van ser executades a Catalunya i el Rosselló entre els segles XV i XVII, acusades de ser bruixes. La xifra és considerable i supera de llarg la quarantena d'ajusticiaments que hi va haver a Castella o la relativa tranquil·litat amb què van viure les meigues a Galícia. El Museu d'Història de Catalunya (MHC) invita a aprofundir en aquest tema, encara molt poc estudiat, amb l'exposició *Per bruixa i enverinadora. La caça de bruixes a Catalunya* que es pot visitar fins al 27 de maig que ve. L'exposició, preparada pels historiadors Agustí Alcoberro i Josefina Roma, ens guia per la superstició produïda per la ignorància. I també per la implacable cacera religiosa que va executar l'Església de la Contrareforma.

"Entre els anys 1540 i 1750 van ser processades a Europa unes 110.000 persones, de les quals van ser ajusticiades no menys de 60.000", avalua Alcoberro. L'arquetip de la bruixa és tan antic com la humanitat. La peça més antiga de la mostra és una petita placa de plom, un *defixio*, malefici en llatí, desenterrat pels arqueòlegs a Empúries. A l'exposició hi ha autèntiques meravelles, com els dos llibres miniats de Jean Tainature, un artista de la cort de Borgonya que va il·luminar cap al 1460 els primers aquelarres --*sábats* en hebreu o aplecs en català-- amb els bruixots besant el darrere d'un gran boc, el diable, mentre les bruixes cavalquen en l'aire sobre dimonis banyuts.

Ens guien per aquest submón d'àngels i dimonis Shakespeare, que a *Macbeth* va donar veu principal a les fetilleres, i Goya, que en els seus *Caprichos* va dibuixar la **"caterva infernal que va fent udols per l'aire"**.

Misogínia

Però, segons subratllen els responsables d'aquesta exposició, la figura de la bruixa té molt a veure amb la misogínia. Tradicionalment les dones sabien d'herbes, atendien els parts com a llevadores i s'ocupaven de mantenir les tradicions, al castell o al call. Massa poder per al sexe sense ànima.

Les èpoques de recessió econòmica estimulaven les purgues. N'hi va haver, segons mostren els antics i esborronadors documents, a Terrassa i Reus, a Ulldecona i el Montseny. La Inquisició se'n va mantenir al marge i va aturar en molts casos delacions i linxaments. Hi ha una reproducció de l'instrument de tortura al qual lligaven les sospitoses. Els penjaven pesos de ferro als peus i davant el dolor i la por totes acabaven confessant el mateix: **"Sí, he copulat amb el diable, m'he untat les aixelles amb unguent i he volat per provocar tempestes que destrossen les collites..."**.

La tenebrosa però adequada escenografia acompanya amulets com el coral vermell i la figa; els noms de la tropa de Luzbel i algunes taules gòtiques; els efectes al·lucinògens de la mandràgora. Al final, un apartat de contingut antropològic demostra que en l'imaginari cultural segueix viva aquesta por a les tenebres que sorgeix de nit, davant un bon foc cremant a la llar.